

Gniezno
Ostrów Lednicki
**Chrzcielnica
Polski**

Pomysł i opracowanie dydaktyczne: prof. UAM dr hab. Violetta Julkowska
Opracowanie graficzne: Jarosław Gryguć

Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce według Jana Matejki Lekcja kreatorska

Początki państwa polskiego, a zwłaszcza moment przyjęcia chrztu przez Mieszka I oraz jego zaślubiny z Dobrawą, pobudzały wyobraźnię artystów od końca XVIII wieku. Te odległe wydarzenia i ich główni aktorzy przedstawiani byli przez licznych malarzy, którzy tworzyli artystyczną reprezentację przeszłości. Tematykę chrztu Mieszka I podjęli w swoich obrazach między innymi: Franciszek Smuglewicz, Józef Peszek, Januariusz Suchodolski, Ignacy Gierdziejewski, Rafał Hadziewicz. Jednak najświetniejszym malarzem scen z historii Polski był w II połowie XIX wieku Jan Matejko. W roku 1889 namalował obraz zatytułowany *Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce R.P. 965*, który należał do cyklu *Dzieje cywilizacji*. Matejko starannie przygotowywał się do przedstawiania tematów historycznych, sięgając po teksty kronik oraz uwzględniając najnowsze ówczesne ustalenia historyków, historyków sztuki i archeologów. Do pracy nad cyklem ukazującym najważniejsze wydarzenia w historii Polski zainspirował go swoimi wykładami Józef Szujski. Matejko stworzył wizję Polski związanej od początku swojego istnienia z religią chrześcijańską.

/ Cele lekcji:

Celem lekcji jest przygotowanie uczniów do odbioru dzieł sztuki o tematyce historycznej, podjęcie próby analizy ikonograficznej i ikonologicznej obrazu *Matejki* oraz interpretacji znaczenia symbolicznej sceny chrztu Polski, namalowanej przez artystę. Równoległym celem jest wskazanie różnych źródeł inspiracji *Matejki*, płynących z ówczesnych ustaleń historycznych i archeologicznych, istotnych dla powstania wizji artystycznej przedstawionej na obrazie.

W czasie trwania lekcji uczeń:

- > podejmie próbę opisu obrazu Jana *Matejki*
- > rozpozna i wskaże namalowane postaci historyczne
- > dokona interpretacji symbolicznego znaczenia scen ukazanych na obrazie
- > dokona na podstawie literatury pomocniczej próby wskazania na ówczesne badania historyczne i archeologiczne jako źródła inspiracji *Matejki* w tworzeniu reprezentacji przeszłości
- > wyjaśni znaczenie tytułu obrazu *Matejki* i poda na nim datę
- > podejmie próbę dotarcia do innych źródeł ikonograficznych z XIX wieku, przedstawiających temat chrztu Polski i zestawie je z przedstawieniem *Matejki*

Metody pracy:

- > analiza i interpretacja źródła ikonograficznego
- > analiza porównawcza źródła historiograficznego i przedstawienia artystycznego na obrazie historycznym

Środki dydaktyczne:

- > obraz Jana *Matejki*; *Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce R.P. 965* (oryginał w depozycie Zamku Królewskiego w Warszawie, własność Muzeum Narodowego w Warszawie)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b4/Matejko_Christianization_of_Poland.jpg

- > tekst źródłowy zawierający komentarz Jana *Matejki* do obrazów z cyklu *Dzieje cywilizacji*
- > zalecana lektura wybranych rozdziałów książki: Ciciora B., Wyrwa A. M., *Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce. Krótkie studium obrazu Jana Matejki*, Dziekanowice-Lednica 2013,

Czas lekcji: 2 jednostki lekcyjne

/ Przebieg lekcji:

Zaangażowanie

Nauczyciel omawia cele lekcji i proponuje podział klasy na zespoły, które przygotują podstawowe informacje na temat obrazu i jego twórcy, okoliczności powstania cyklu, wskażą umiejscowienie poszczególnych postaci historycznych na obrazie oraz dokonają omówienia symbolicznej wymowy dzieła. Powstają zespoły problemowe:

Zespół I – Matejko – malarz historii Polski

Zespół II – Obraz – otwierający cykl *Dzieje cywilizacji*

Zespół III – Aktorzy – pierwszego aktu historii

Badanie

Zespoły otrzymują szczegółowe instrukcje w formie pytań i przystępują do zgromadzenia informacji, korzystając z poleconych materiałów pomocniczych i tekstów źródłowych

Zespół I ustala

1. Gdzie i kiedy Jan Matejko uczył się malarstwa
2. Jakie malował obrazy o tematyce historycznej
3. Jakie przedstawienia malarskie dotyczące tematu chrztu Mieszka poprzedzały obraz Matejki (nazwiska malarzy zostały wymienione we wprowadzeniu do lekcji a reprodukcję obrazów można znaleźć w zalecanej książce s. 25-61)

Zespół II ustala

1. Kiedy Matejko rozpoczął malowanie cyklu *Dzieje cywilizacji*
2. Jakie tytuły noszą poszczególne obrazy tego cyklu i jakie zadanie postawił sobie Matejko malując cykl obrazów
3. Gdzie obecnie znajduje się omawiany obraz i kto jest jego właścicielem

Zespół III

1. Na podstawie dostarczonej listy postaci historycznych, przedstawionych na obrazie *Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce R.P. 965*, ustala kim były i jakie funkcje pełniły te postaci, tworząc „wizytówki” tych postaci (Materiał pomocniczy nr 1)
2. Umieszcza osoby na linii chronologicznej, która zaczyna się w 965 roku w momencie przybycia Dobrawy i kończy na roku 997 czyli podczas wyprawy św. Wojciecha do Prus.
3. Wskazuje, które z wymienionych postaci nie mogły być obecne podczas obrzędu chrztu Mieszka I w 966 roku

Przekształcanie

Wszyscy biorący udział w lekcji uczniowie wspólnie z nauczycielem dokonują analizy ikonograficznej obrazu oraz interpretacji jego symboliki:

1. Czytają głośno tekst źródłowy i wskazują na obrazie rozpoznane postaci historyczne. Porównują rozpoznane postaci z graficzną wersją „Objaśnień do obrazu” zawartą w materiale pomocniczym nr 2 – rozpoznają postaci i miejsca oznaczone na obrazie kolorem
2. Opisują szczegółowo sceny na obrazie skupione wokół centralnych postaci Mieszka I oraz św. Wojciecha
3. Dzielą (umownie) obraz na 4 części i wskazują elementy dominujące każdej z tych części:
 - a) lewa, górna strona obrazu: BÓR
 - b) prawa górna strona obrazu: WYSPA i REZYDENCJA władcy na jeziorze Lednickim
 - c) lewa dolna strona obrazu: OBRZĘD CHRZTU udzielanego przez św. Wojciecha
 - d) prawa dolna strona obrazu: MIESZKO stojący pod KRZYŻEM
4. Przystępują do interpretacji symbolicznej wymowy poszczególnych części obrazu, ponownie sięgając do tekstu nr 1. Ustalają znaczenie symboliczne następujących elementów:
 - a) Krzyż
 - b) Miecz
 - c) Chrzcielnica
 - d) Benedyktyn z pługiem
 - e) Orły nad wyspą
 - f) Gołąb w pierwszym planie nad krzyżem
 - g) Zniszczone posągi bóstw Polan
5. Ustalają znaczenie symboliczne umieszczenia przez Matejkę na obrazie tak licznej reprezentacji osób najważniejszych dla początków naszego państwa i reprezentujących różne wątki naszej historii
6. Poszukują związku pomiędzy przedstawieniem na obrazie szczegółów dotyczących rezydencji Mieszka na wyspie (lokalizacja, wieża, umocnienia, most) a zainteresowaniem Matejki ówczesnymi wynikami badań historycznych i archeologicznych (opis szczegółowy w rozdziale zalecanej książki s. 71-97)

Prezentacja

Uczniowie z poszczególnych zespołów przygotowują wspólnie prezentację multimedialną, w której umieszczają wyniki swoich ustaleń w celu pokazania w późniejszym terminie innym kolegom i rodzicom

Refleksja

Nauczyciel na zakończenie lekcji rozmawia z uczniami i wspólnie próbują sformułować w postaci wniosku, jak należy interpretować TYTUŁ obrazu oraz rok 965 ?

/ Literatura pomocnicza dla uczniów i nauczyciela:

1. Ciciora B., Wyrwa A. M., *Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce. Krótkie studium obrazu Jana Matejki*, Dziekanowice-Lednica 2013,
2. *Historia Polski w obrazach*, wstęp. J. Tazbir, Warszawa 2008,
3. Węcowski P. *Początki Polski w pamięci historycznej późnego średniowiecza*, Kraków 2014.

